

Polski Instytut Spraw Międzynarodowych

Biuro Analiz

BIULETYN

nr 27 (131) • 13 maja 2003 r. • © PIISM

nr egz. ~~PIISM 20~~

Redakcja: Krzysztof Bałon, Sławomir Dębski (redaktor naczelny), Dorota Dołęgowaka (redaktor techniczny),
Maciej Krzysztofowicz, Urszula Kurczewska, Wiesława Łach (sekretarz Redakcji), Rafał Morawiec

Trójkąt Weimarski – potencjalne dziedziny współpracy

Emil Pietras, Katarzyna Sochacka

W dniu 9 maja 2003 r. we Wrocławiu odbył się czwarty Szczyt Trójkąta Weimarskiego z udziałem przywódców Polski, Niemiec i Francji. Trójstronną współpracę między Polską, Niemcami i Francją określaną Trójkątem Weimarskim zapoczątkowało nieformalne spotkanie ministrów spraw zagranicznych, które odbyło się 28 i 29 sierpnia 1991 r. w Weimarze. Obecnie współpraca weimarska to spotkania ministrów spraw zagranicznych, obrony, sprawiedliwości, a także współdziałanie komisji spraw zagranicznych parlamentów oraz konsultacje ministerstw spraw zagranicznych na różnych szczeblach. Od 1998 r. odbywają się także spotkania prezydentów Polski i Francji oraz kanclerza Niemiec.

Za powołaniem Trójkąta Weimarskiego przemawiały względy strategiczne. Doświadczenia wynikające z procesu pojednania francusko-niemieckiego miały zostać wykorzystane dla wsparcia Polski w transformacji polityczno-gospodarczej. Ponadto Niemcy, po zjednoczeniu w 1990 r., dążyły do rozwiania obaw co do charakteru ich polityki wobec państw Europy Środkowej i Wschodniej. Francja starała się przez udział w Trójkącie Weimarskim politycznie zrównoważyć niemiecką aktywność w tej części Europy. Dla Polski współpraca weimarska miała być instrumentem wspomagającym przemiany gospodarcze, środkiem umacniania pozycji międzynarodowej i sposobem na wspieranie starań o uzyskanie członkostwa w instytucjach zachodnioeuropejskich i transatlantyckich.

Przedmiotem pierwszych spotkań były głównie kwestie polityczne. Z czasem partnerzy deklarowali rozwijanie kontaktów wojskowych, kulturalnych oraz wymiany młodzieży, zainicjowano również współpracę regionów, miast, szkół i uczelni wyższych. W trakcie rozmów poruszano także problematykę dotyczącą wymiaru sprawiedliwości oraz rolnictwa. Polska zgłaszała propozycje inicjatyw gospodarczych obejmujących: infrastrukturę telekomunikacyjną, budowę autostrad, europejskiej linii kolejowej, przejść granicznych, współpracę w zakresie ochrony środowiska, udział polskiego przemysłu zbrojeniowego we francusko-niemieckich programach oraz współdziałanie na rynkach krajów trzecich, w szczególności na rynkach wschodnich sąsiadów Polski. Brak zainteresowania Francji i Niemiec polskimi propozycjami stał się głównym powodem niezrealizowania tych projektów. Jedynymi obszarami, w których współpraca została nawiązana i przyniosła wymierne rezultaty jest szkolnictwo wyższe oraz kontakty miast i regionów.

Spotkanie we Wrocławiu, które odbyło się po podpisaniu traktatu o przystąpieniu RP do UE, było okazją do przedyskutowania rozbieżności stanowisk państw Trójkąta w sprawie interwencji w Iraku oraz ich udziału w jego odbudowie. W komunikacie wydanym po spotkaniu przywódcy trzech państw potwierdzili znaczenie współpracy weimarskiej. Zadeklarowano, iż Wspólna Polityka Zagraniczna i Bezpieczeństwa ma stać się w przyszłości tematem regularnych trójstronnych konsultacji, kontynuowana będzie również wymiana poglądów na temat stosunków z Federacją Rosyjską oraz innymi sąsiadami rozszerzonej UE, a także współpracy w sprawie reformy instytucji wspólnotowych. Przewiduje się również włączenie Polski do dyskusji na temat rozwoju wspólnych polityk UE, szczególnie Wspólnej Polityki Rolnej, polityki spójności oraz polityki transportowej. Poparto zacieśnienie współpracy weimarskiej na rzecz kształtowania społeczeństwa obywatelskiego, a także zainicjowania współpracy ministrów do spraw społecznych i pracy. Komunikat zapowiada rozszerzenie obszarów współdziałania. Po przystąpieniu Polski do UE współpraca weimarska może nabrać innego charakteru, Polska, jako członek Unii, stanie się dla Francji i Niemiec bardziej atrakcyjnym partnerem dialogu politycznego. Spotkanie we Wrocławiu inicjuje nowy etap w historii Trójkąta Weimarskiego, w którym współpraca trójstronna będzie intensyfikowana.

Dotychczasowa współpraca opierała się na kontaktach przedstawicieli organów władzy państwowej na szczeblu centralnym oraz ich osobistych relacjach. Aby nadać trwalsze podstawy współpracy weimarskiej warto byłoby włączyć w jej inicjowanie i prowadzenie instytucje niższego szczebla. Ważne jest jednak wyodrębnienie tych obszarów, w których współdziałanie w przyszłości może okazać się najbardziej skuteczne, a które są przedmiotem największego zainteresowania stron.

Udział w inicjatywach francusko-niemieckich zmierzających do pogłębiania integracji europejskiej może być dla Polski instrumentem wzmocnienia politycznej pozycji w UE. Atutem Polski w rozszerzonej Unii będzie status „dużego państwa”. Współpraca weimarska będzie miała szczególny charakter, ponieważ żadne z pozostałych państw kandydujących nie posiada podobnej zinstytucjonalizowanej formy kontaktu politycznego z Niemcami i Francją. Aktywne uczestnictwo Polski w pracach Trójkąta przyczyniłoby się do rozwiania obaw przed „członkostwem drugiej kategorii”, a także do wzmocnienia pozycji Polski na różnych płaszczyznach współpracy regionalnej, np. w Grupie Wyszehradzkiej.

Kontakty w ramach Trójkąta mogą być w przyszłości przydatne dla następujących sfer współpracy Polski, Niemiec i Francji:

- Spotkania Trójkąta Weimarskiego będą dodatkowym forum debaty o **przyszłości Unii Europejskiej**. Polska, sprzeciwiająca się koncepcji przekształcenia UE w federację bliska jest francuskiej wizji rozwoju Unii, zgodnie z którą najważniejszą rolę powinno przypisać się współpracy międzyrządowej. Francusko-niemiecki kompromis dotyczący podwójnego **przywództwa** w UE zakłada utworzenie urzędu przewodniczącego Rady UE, wybieranego przez rządy państw członkowskich oraz przewodniczącego Komisji Europejskiej, wybieranego przez Parlament Europejski. Ta propozycja może zostać zaakceptowana także przez stronę polską.
- Po przystąpieniu do UE Polska będzie miała możliwość włączania się w projekty **wzmocnionej współpracy**, której formułę określa Traktat z Nicei, a także może inicjować takie przedsięwzięcia. Inicjatywy te mogą przyczynić się do zmniejszenia dystansu rozwojowego pomiędzy dotychczasowymi i nowymi członkami Unii Europejskiej¹. Współpraca weimarska może służyć koordynacji tych działań, jej zacieśnianiu oraz czerpaniu z doświadczeń lepiej rozwiniętych gospodarczo partnerów. Konieczna jest pogłębiona analiza możliwości wykorzystania przez Polskę instrumentu wzmocnionej współpracy z udziałem państw Trójkąta.

¹ R. Stemplowski, *Integracja w integracji*, „Polski Przegląd Dyplomatyczny”, t. 2, nr 6 (10), 2002.

- Trójkąt Weimarski stanie się forum współpracy w kwestii **Wspólnej Polityki Rolnej (WPR)**. Porozumienie pomiędzy Niemcami i Francją dotyczące zamrożenia wydatków na WPR do 2013 r. pozwoliło na zakończenie negocjacji akcesyjnych z państwami należącymi do tzw. grupy z Laeken. Ponowne dyskusje na temat reform WPR będą miały miejsce prawdopodobnie w 2006 r., gdy dokonana zostanie ocena funkcjonowania WPR². To wydarzenie może stać się szansą dla Polski do włączenia się do dialogu francusko-niemieckiego i umożliwić większy wpływ na reformę tej polityki.
- Dzięki współpracy weimarskiej, Polska będzie również w większym stopniu uczestniczyć w formułowaniu **Wspólnej Polityki Zagranicznej i Bezpieczeństwa**. Największe znaczenie może mieć bliska współpraca z Francją i Niemcami w zakresie przygotowywania projektów strategii Unii, które przyczynią się do kształtowania polityki zewnętrznej UE.
- Trójkąt Weimarski może być także wykorzystywany dla przekonywania Francji i Niemiec do polskich koncepcji polityki UE wobec wschodnich sąsiadów, sformułowanych w zgłoszonym przez Polskę projekcie powołania **Wymiaru Wschodniego UE**.
- Polska może przyczynić się do wypracowania bardziej efektywnego modelu **współdziałania między UE a NATO**, który łagodziłby istniejące nieporozumienia. Trójkąt może stwarzać dodatkowe możliwości prowadzenia konsultacji na temat stosunków transatlantycznych i ewentualnie stać się inicjatorem nowych rozwiązań³.

Różnice zdań, powstałe wokół udziału Polski w interwencji w Iraku przyczyniły się do ochłodzenia wzajemnych stosunków między Polską a Niemcami i Francją jednocześnie nadały nowe znaczenie spotkaniom trójstronnym. Trójkąt może odgrywać ważną rolę w sytuacji kryzysów, kiedy jedynym sposobem łagodzenia napięcia są bezpośrednie rozmowy przywódców państw. Tym samym okres, kiedy Trójkąt służył tylko do nawiązywania kontaktów należy do przeszłości. Obecnie staje się on także forum artykułowania interesów i łagodzenia sprzeczności. Wraz z przystąpieniem Polski do UE coraz więcej będzie wspólnych interesów, ale też punktów spornych. Zatem korzystne byłoby zwiększenie częstotliwości spotkań na najwyższym szczeblu oraz utworzenie stałej instytucji złożonej z ekspertów, która zajmowałaby się analizowaniem ważnych dla wszystkich trzech państw problemów, np. strategii polityki zagranicznej UE.

² M. Krzysztofowicz, K. Sochacka, *Współpraca francusko-niemiecka - pierwsze przybliżenie*, „Biuletyn” (PISM), nr 5 (109) z 24 stycznia 2003 r.

³ Por. R. Stemplowski, *Katalizator iracki*, „Polski Przegląd Dyplomatyczny”, t. 3, nr 2 (12), 2003.

OGŁOSZENIA

Teksty dotyczące integracji europejskiej,
które ukazały się w „Biuletynie” (PISM)Część I – 2001 r.

- NR 07-2001: Anna Pochylczuk, *Unia Europejska a pozaeuropejskie instytucje integracji regionalnej*;
- NR 11-2001: Beata Górka-Winter i Edyta Posel-Częścik, *Wspólna Europejska Polityka Bezpieczeństwa i Obrony Unii Europejskiej (I)*;
- NR 14-2001: Jolanta Skubiszewska, *Imigracja w Unii Europejskiej*;
- NR 15-2001: Urszula Kurczewska, *Lobbing w Unii Europejskiej*;
- NR 16-2001: Anna Pochylczuk, *Integracja Turcji z Unią Europejską*;
- NR 17-2001: Ewa Rzana, *Opinia publiczna wobec Unii Europejskiej w państwach członkowskich*;
- NR 20-2001: Jacek Foks, *Nabywanie nieruchomości przez cudzoziemców. Polska - Unia Europejska*;
- NR 24-2001: Joanna Chodor, Krzysztof Chudy, Janusz Dołęga, Edyta Posel-Częścik, *Zwalczanie terroryzmu w krajach Unii Europejskiej (RFN, Wielka Brytania, Hiszpania, Francja)*;
- NR 25-2001: Jolanta Boratyn-Dąbkowska, Krzysztof Bałon, *Polski model instytucji odpowiedzialnych za integrację z Unią Europejską. Pierwsze przybliżenie*;
- NR 27-2001: Beata Górka-Winter, Edyta Posel-Częścik, *Europejska Tożsamość w dziedzinie Bezpieczeństwa i Obrony - perspektywa europejskich członków NATO pozostających poza Unią Europejską*;
- NR 28-2001: Małgorzata Krystyniak, Rafał Morawiec, Tomasz Grabiński, *Czy kraje Grupy Wyszehradzkiej mogą prowadzić współpracę wzmocnioną w ramach Unii Europejskiej?*;
- NR 33-2001: Jolanta Skubiszewska, *Migracja siły roboczej w państwach Unii Europejskiej*;
- NR 35-2001: Ewa Maziarz, *Opinia publiczna w państwach Unii Europejskiej o członkostwie i rozszerzeniu UE*;